

A magánerdő-gazdálkodás közelmúltbeli szabályozásának eredményei

Gazdag Izabella¹, Dézsma György²

Az elmúlt öt év jelentős változásokat hozott a magánerdő-gazdálkodásra ható szabályozásban. A magánszektor erdőgazdálkodási jogcímeinek változása, s a szakirányító vállalkozások kiemelt helyzetének megteremtése új kereteket biztosít a magántulajdonú erdők használatához. A folyamatba tekintést nyújtanak az erdészeti hatósági nyilvántartásokból származó ki-mutatások.

Szakmai beszélgetésekben, írott anyagokban meg-megjelenik az *Országos Erdőállomány Adattár* fogalom, mint minden erdészeti adat gyűjtőhelye. Beépült a közgondolkodásba, tudunk róla. Nem a közelmúlt eredménye, régtől van és fontos eleme volt szakmánk fejlődésének, joggal lehet rá büszke az erdész-társadalom. Bár a megnevezés jogi környezetben pontatlan, de esze-meisége miatt mégiscsak helyénvaló egységként tekinteni rá, s számontartani közös kincseink közt.

A bő három évtizede megindult változásokra adott válaszok kapcsán önálló nyilvántartások váltak ki belőle, így az egységes Adattár fogalmat időnként érdemes kiigazítani, érteni tartalmát, átlátni fejlődését. Különösen fontos ez a hosszú távú adatsorok elemzésénél. Az egyik ilyen önálló-sodott rész a gazdálkodók adatainak, a gazdálkodási területek és azok használati viszonyainak nyilvántartására szolgáló *Erdőgazdálkodói Nyilvántartás*.

1990-ben, a jóvátétellel meginduló folyamatok számára szűkek voltak az egykori Adattár keretei, mégis csak 2005 óta áll rendelkezésre olyan informatikai rendszer, amellyel meg lehet valósítani ezen adatok gyűjtését, tárolását. S ekkor még a jogalkotás, a közigazgatásba kerülő erdész szakemberek, valamint a tágabb szakmai közönség szemléletének lassú formálódásáról, mint nyilvántartási tényezőről nem is beszéltünk.

Száz szónak is egy a vége, szükségesnek látjuk felhívni arra a figyel-

met, hogy e nyilvántartás néhány éve jutott olyan helyzetbe, hogy már érdemes benne megkezdeni a nagy-takarítást. A statisztikai érdekességként gyűjtött információk, az erdőgazdálkodásra is kiható vezérlő adatokká váltak. Ilyen a cikkben többször felbukkanó, mára megkerülhetetlenné vált *használat* jogcíme is.

Birtokszerkezet és rendezetlen területek

A birtokszerkezet – az erdőgazdálkodásban különösen – a tulajdonviszony helyett a gazdálkodóhoz, gazdálkodási formához kötődik inkább. Az egyes gazdálkodási formák sem feltétlenül jelentenek egységes gazdálkodást, hiszen az erdőkezelés, vagy a haszonbérlet teljesen más szemléletmódot igényel, mint az erdőgazdálkodási integrátori, vagy az erdőbirtokossági használat. Ennek rejtelseiben el nem mélyedve, a gazdálkodót egy egységnek tekintve láthatók a főbb jellemzők.

Ha van, volt is arra törekvés, hogy önfenntartó, folyamatos hozamot biztosító magánerdő-gazdálkodási birtok-méret alakuljon ki, akkor annak elterjedésére még bizony várni kell. Az,

hogy ez mennyire lehet valós cél, kell-e, hogy cél legyen, az bőven lehet vita tárgya. Az azonban már kevésbé, hogy súlyos adósság a *300 ezer ha rendezetlen gazdálkodási viszonyú terület a mintegy 850 ezer ha magánkézben lévő erdőterületből*.

Az összes gazdálkodó nélküli erdő 4%-a állami, 1%-a közösségi, 5%-a ve-gyes- és 90%-a magántulajdonú.

Ágazatirányítási kihívás az is, hogy a működő magánerdőkben a *20 ha alatti gazdálkodók száma 26,5 ezer, ami 83%-os arányt jelent* (átlagos területük az 5 ha-t közelíti).

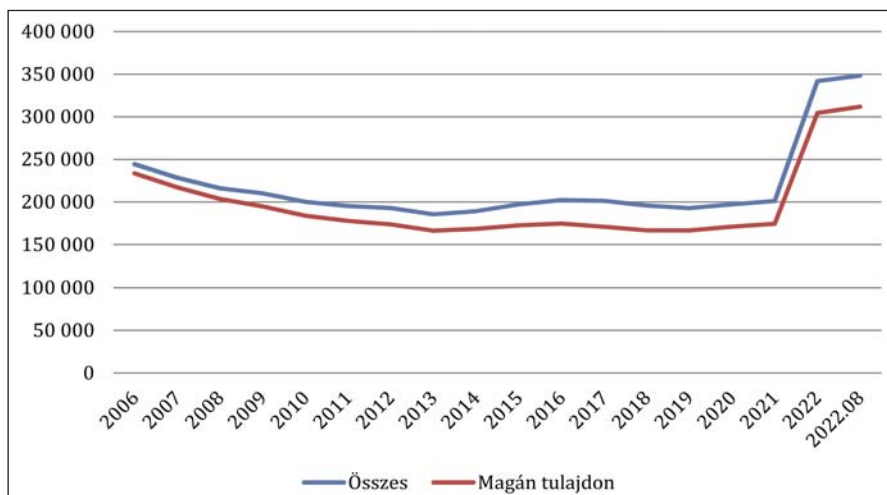
A kimutatásból jól látszik, hogy a magánerdő-gazdálkodásban a 'hétvégi telek', az 'egyszeri családi tartalék' nagyságrendű terület jelentős mértékű. Ha hozzávesszük a rendezetlen területeket, a magántulajdonban lévő erdők több mint felén nem lehet klasszikus értelemben véve erdőgazdálkodásról beszélni.

Megbízási szerződések kivezetése

A 2022-es év jelentős fordulatot hozott a magántulajdonban lévő erdők használati viszonyaiban. Az erdő-törvény 2017. szeptember 1-jén hatályba

1. táblázat. *Magánszektor által kezelt erdőterület*

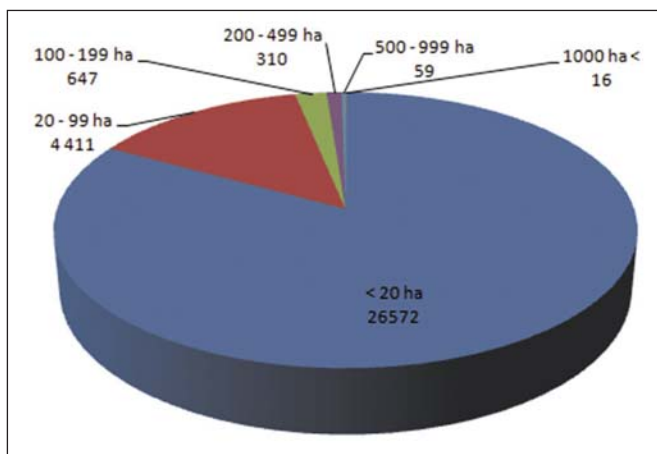
	2006	2010	2017	2022
magánszektor által kezelt terület (ha)	586 535	678 351	698 190	556 310
gazdálkodók száma (db)	27 063	32 023	36 053	32 015
átlagos gazdálkodási terület (ha)	21,7	21,2	19,4	17,4
gazdálkodási terület medián (ha)	5,3	5,2	4,7	4,3

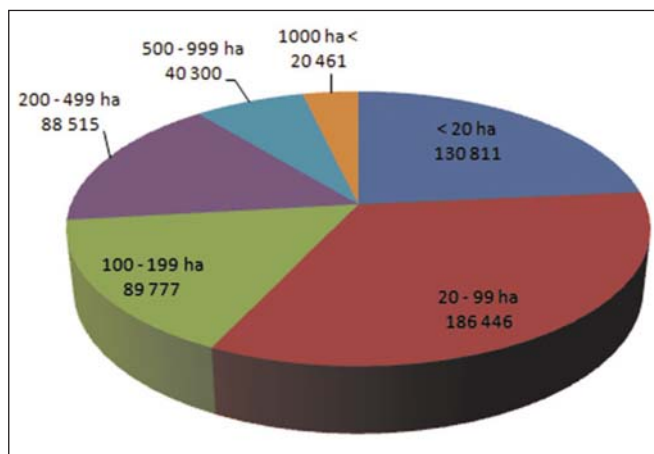
1. ábra. *Rendezetlen gazdálkodású erdőterületek alakulása*

¹ erdőfelügyeleti referens, Nemzeti Földügyi Központ

² szakrendszertani fő referens Nemzeti Földügyi Központ

2. ábra. Magánerdő-gazdálkodók száma, gazdálkodási terület szerint (2022)

3. ábra. Magánerdő-gazdálkodók gazdálkodási területeinek megoszlása (2022)

lépett módosítása, a megbízási szerződések megszüntetésére 2018. december 31-ei időpontot határozott meg, majd 2020. május 7-ére, később 2021. december 31-ére módosította azt. Ezen jogcímen 2017-ben még 13 ezer erdőgazdálkodó gazdálkodott 250 ezer ha erdőterületen. A kivetés az uniós forrású pályázattal érintett területekre nem vonatkozott, így az aktuális állapot szerint maradt 300 érintett gazdálkodó, 13 ezer hektár területen (2022. augusztus).

A kivetésre adott összességében négy év erdőgazdálkodói reakciójára jellemző, hogy 2021 decemberében 10 ezer erdőgazdálkodót érintett a megbízási szerződéses jogviszony törlése.

Új erdészeti földhasználati jogcímek

Az erdő használatba adására vonatkozó szabályok 2020. július 1-jétől újabb jelentős változást hoztak. A földforgalmi törvény szerinti haszonbérleti szerződést a tulajdonosok erdő használatára már nem köthetnek, helyette a tulajdonosi körön kívüli erdőhasználatra 3 új jogcím, az erdőgazdálkodási haszonbérlet, az erdőgazdálkodási integráció és az erdőkezelés jelent meg.

Főszabály szerint ezen jogcímen erdő használatára erdőgazdálkodásra jogosult kiemelt erdészeti szakirányító vállalkozások, illetve tulajdonosi érintettség esetén családi mezőgazdasági társaságok jogosultak.

2020. július 1-jétől szintén új lehetőség, hogy az osztatlan közös tulajdonban lévő erdők tulajdonosi közössége polgári jogi társaságot hozhat létre az erdőgazdálkodásra. (Ez a használati

forma a tulajdonosok 100%-ának egyetértésével alakítható ki, így a nagyszámú tulajdonossal rendelkező osztatlan közös tulajdonú erdők kezelésére nem alkalmas.)

Jogosult erdészeti szakirányító vállalkozás

A jogcímek bevezetéséhez szorosan kapcsolódik az erdő használatbavételének másik kiemelkedő tényezője az erdőgazdálkodásra jogosult szakirányító vállalkozások léte, legalább elégséges kapacitású szervezeteinek létrejötté.

A két éve hatályba lépő változások eredményeként országosan 1100 szakirányítói vállalkozás alakult, amelyből 90 egyéni vállalkozó és 198 jogi személy erdőgazdálkodásra jogosult. A kiemelt státusz megszerzését a jogszabály szigorú feltételekhez köti, többek között a középfokú jogosult szakszemélyek önálló szerepvállalását kizárta¹ és további megköttésként a rendészeti jogosultságot is elvárja.

Az erdőtulajdonosok jelenleg a megalkult mintegy háromszáz erdőgazdálkodásra jogosult vállalkozás közül választhatnak, ha a tulajdonosi körön kívüli gazdálkodó útján szeretnék megindítani a gazdálkodásukat. Ezzel a po-

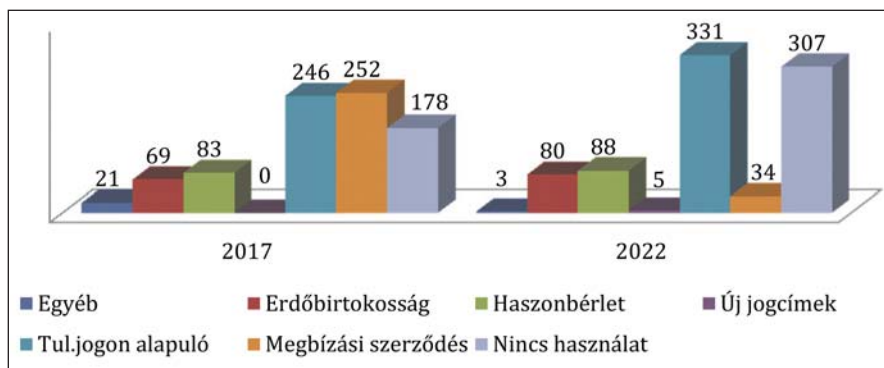
tenciális szakirányítói vállalkozási körrel – tekintettel a birtokmaximumra – a rendezetlen területeket éppen hogy csak fel lehetne számolni, de 2022 augusztusában az új típusú jogcímen kezelt erdőterületek mértéke még csak a 8 ezer hektárt közelíti.

Egyelőre úgy tűnik, hogy a szakirányítói vállalkozások nagyobbik része a szakmai irányításban vállal szerepet, míg egy jelentős hányada a saját tulajdonában, használatában álló területeire koncentrál, s nem igyekszik a sok esetben nagyszámú tulajdonossal történő kapcsolattartás, elszámolás problémáját magára vállalni.

Erdőgazdálkodási jogcímek változása

A jogalkotási folyamatot körülölelő időszak (2017–2022) kiemelt jogcímcsoportjainak az átalakulását mutatja az alábbi ábra, ami abszolút mértékben is jelentős. A magántulajdonú erdők több mint egyharmada érintett volt az elmúlt öt évben. A megszűnő megbízási szerződések kivetése volt a fő mozgatórugó, s jól látszik, hogy az új szabályozásokhoz kötődő jogcímek térnyerése még várat magára.

A bevezetett új erdőgazdálkodási jogcímek használata két év elteltével

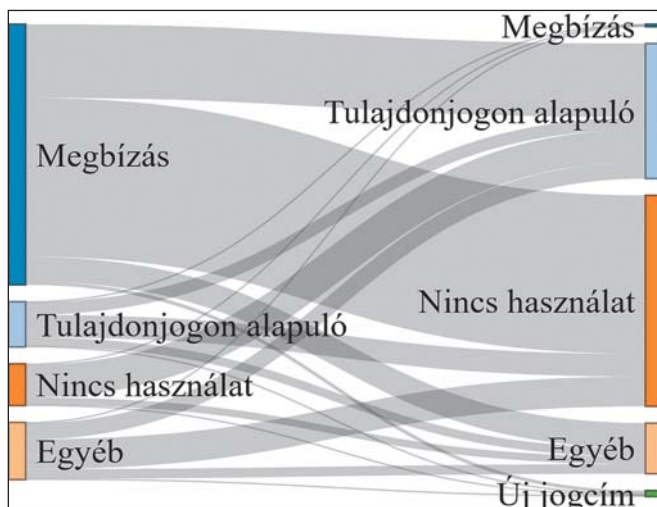

4. ábra. Magántulajdonú erdők használata jogcímcsoportok szerint (eha, összesen 850 eha)

¹ 2022.08.19-én hatályba lépő módosítás szerint, már 300 ha-ig felsőfokú közreműködő nélkül is szerzhető erdőgazdálkodási jogosultság.

5. ábra. Erdőgazdálkodási jogcím változások (összesen 353 ezer hektár – 2017–2022)

6. ábra. Erdőgazdálkodási jogcím változások, új jogcímek (összesen 5,3 ezer hektár – 2017–2022)

sem éri el a magántulajdonban lévő erdőterületek 0,6%-át.

A megbízási szerződések kivételének négy évében, az új erdészeti jogcímekek bevezetésével, a szakirányítói tevékenység előtérbe hozásával együtt sem látszik, hogy merre fog mozdulni az erdők hasznosítása, mi fogja megindítani a gazdálkodást. Az elmúlt öt év változásait bemutató ábrából annyi azért jól érzékelhető, hogy a legjelentősebb pozitív változás a tulajdonlathoz kötődő jogcímeknél volt tapasztalható. A most felszabaduló, egykor megbízási jogviszonnyal működő erdőterületek újbóli használatba adása remélhetőleg hamarosan járható utat talál magának.

A magánkézen lévő erdőterületek mértéke tekintélyes folyamként jelenik meg, ha azt nézzük, hogy erdeink 41%-ról beszélünk. Ahogy mélyedünk el a számokban, úgy tűnik el ez a méltóságteljes kép, s a folyam helyett apró patakocskák bukdácsolnak az útjukba

kerülő akadályokon át, s csörgedeznek, száradnak ki időről időre.

Nem tisztünk, nem is szándékunk megítélni, hogy jól van-e ez így. Közelmúltunk öröksége miatt minden erőszakos integrálás vesztett pozícióból indul, de az elmúlt három évtized tapasztalataira, változásaira építve újra kell gondolni, hogy milyen jövőt képzelünk el, milyen súlyponteltolódásokat lehet a támogatási rendszeren keresztül érvényesíteni.

Források:

A kimutatások az Erdészeti Adattár több nyilvántartásának összevezetett adataiból készültek. Olyan elemeket emeltünk ki, melyek statisztikai elemzéshez megfelelő megbízhatósággal bírnak, illetve a kritikai észrevételeken túl is fontosak a helyzetértékeléshez. Az évszámmal megjelölt adatok a tárgyévi induló statisztikai állapotokból származók, kiemelten a nagyszabású erdő-törvény-átalakítás előtti 2017. évi és a legfrissebb a 2022. évi. 🌲

Középfokú erdészeti végzettségű szakember is indíthat erdészeti szakirányító vállalkozást

Megjelent az erdészeti szakszemélyek kötelező kreditpontoszerzési határidejét 2023. január elsejére módosító rendelet. A rendelet kimondja, hogy az erdészeti szakszemélyzeti kiemelt besorolást fennállónak kell tekinteni azon erdészeti szakszemélyzet esetében, akinek e besorolása 2022. június 30-án fennállt, valamint a jogosult erdészeti szakszemélyzeti kiemelt besorolást törles esetében 30 napon belül a nyilvántartásba újra be kell jegyezni.

Módosult az erdészeti szakirányító vállalkozás felsőfokú erdészeti szakember foglalkoztatását előíró 10. §, is. Új d.) ponttal kiegészülve 300 ha-t meghaladó területnagyság felett írja elő a felsőfokú szakirányú végzettséggel rendelkező szakember alkalmazásának kötelezettségét. Ezzel megnyílik 300 hektáros területnagyságig a középfokú végzettségű szakemberek előtt a lehetőség.

A hatályos, egységes szerkezetbe rendezett rendelet a következő címen érhető el:

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2000244.kor>

MEGOSZ

AKI FÁT ÜLTET A JÖVŐRE GONDOL!

A MEGOSZ tisztelettel meghívja Önt és Kedves Családját Visegrádra, a Magánerdősök 2022. évi Országos Találkozójára.

A rendezvény fővédnöke Dr. Nagy István agrárminiszter

Időpont: 2022. október 1. (szombat) 9:30

Helyszín: Visegrád, Királyi Palota, Fő utca 29.

Regisztráció és parkolás: Palotaház, parkoló, Dunaparti út 1.

A rendezvény részeként 14 órától aktuális erdészeti kérdéseket felvető szakmai konferenciát tartunk, amely a jogosult erdészeti szakszemélyek számára 10 kreditpontot, valamint az erdészeti szaktanácsadók számára 2 kreditpontot biztosít.

a MEGOSZ Elnöksége nevében szeretettel várjuk!